

ÇOCUĞUN CİNSEL EĞİTİMİNDE AİLELERİN KARŞILAŞTIKLARI GÜÇLÜKLER

Dr. Necla TUZCUOĞLU* - Dr. Semai TUZCUOĞLU**

Gelişim bir bütündür. Bedensel gelişim, zihinsel gelişim, duygusal gelişim, sosyal gelişim ve cinsel gelişim. Bir gelişim döneminde görülen aksaklık doğal olarak diğer gelişim alanlarını da etkilemektedir. Kentler'e (1988) göre özellikle cinsel gelişimde yaşanan problemler göz ardı edilmekte ve geçiştirilmeye çalışılmaktadır. Cinsel eğitim ile seks eğitimi birbirine karıştırılmaktadır.

Çocuğun gelişim dönemlerine göz atılacak olursa; yeni doğan bebeğin kendini ve dış dünyayı tanımaya çalışması zaman almaktadır. Küçük çocuk kendini tanımaya çakırken vücudunun organlarını keşfeder. Ellerine, gözüne, kulağına dokunarak sahip olduğu organlarını tanımaya çalışır. Etrafındaki nesnelere, renkleri, kişileri, şekilleri tanımaya başlar.

Genellikle 3 yaş civarında konuşmayı da büyük oranda gerçekleştirdiğinden merak ettiği her şeyi sormaya başlar. "Otobüs nasıl gider?", "Bu nedir?", "Vapur neden denizde gider?" "Bu neden kız, ben neden erkeğim?" vb. gibi sorulara cevap aramaya başlar. Aldığı cevaptan tatmin oluncaya kadar soruların ardı arkası kesilmez.

Oynadığı oyuncakların türü, kıyafetlerin farklılığı kız ve erkek çocuklarda bu farklılığın nereden kaynaklandığı konusunu gündeme getirmektedir. Eisenberg, Murray, Hite'e (1982) göre cinsel rollerin kazanılmasında oyun ve oyuncakların, yaşantıların ve deneyimlerin büyük etkisi vardır. Damon'a (1977) göre ise 4-9 yaş çocuklarda cinsel kimliğin oluştuğu yaşlardır.

Kız ve erkek çocuklar anne babayı taklit ederek, kendi cinsel kimliklerine ilişkin özellikleri monte etmeye başlarlar. Sürekli merak ve taklit içinde olan çocuk, bu merakını daha da geliştirerek kız erkek farklılığının nereden kaynaklandığını, dünyaya nasıl geldiğini sormaya da başlayacaktır. Eğer aile bu konuda tedirgin, çekingen davranırsa, bu sorulan bir şekilde geçiştirmeye çalışırsa, bunların ayıp olduğunu, çocukların böyle şeyler sormaması gerektiğini söylese; bu durumdan rahatsız olan çocuk "Utangaçlık ve Ayıp" kavranılan ile tanışacaktır.

"Ben nasıl dünyaya geldim ve neden kızlar erkeklerden farklı?" gibi sorular son derece masumane ve merak uyandırıcı sorulardır. Bu sorulara açık, net ve sade bir açıklama çoğu kez çocukların merakını giderecektir (Yörükoğlu, 1983).

Kendisini eğitindi, bilinçli ve açık fikirli zanneden bir çok anne baba çocuklarına cinsel eğitim verirken hiç sıkılmadıklarını belirtmektedirler. Bu açıklığın ve bilinçliliğin ölçüsü; çocuğun sorduğu her soruya tüm detayıyla bilgi vermek, ortalıkta çıplak dolaşmak değildir. Zira yaşının üzerinde bilgilenen ve anne babayı çıplak gören çocuklar gereksiz yere fazla bilgiyle donatılmış ve erken uyarılmış çocuklardır (Kentler, 1988). Kendi vücudu ile yetişkinin vücudunu karşılaştırmaya çalışan çocuğun kafası gereksiz yere karışacaktır.

* Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Okul Öncesi Öğretmenliği Bölümü

** Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü

Cinsel eğitim doğumdan başlayıp ergenlik dönemine kadar, hatta yaşam boyu süren sürekli bir eğitimidir. Razon'a (1988) göre bu eğitim ne çok erken başlamalı ne de çok geç kalınmalıdır. Erken bilgi vermek çocuğun kafasını karıştırmaktan öte hiç bir işe yaramamak tadır.

Aile ve toplumun cinsel eğitim konusunda, cinsel içerikli sorulara cevap vermeme ya da yanlış yanıt verme şeklindeki katı ve sert tutumu, günümüzde televizyon sayesinde bir başka uç noktadaki tutumla tam bir çelişki yaratmaktadır (Yavuzer, 1993).

özellikle TV seyretmede ailenin seçici davranmaması, çocuğu istediği programı seçme konusunda özgür bırakması da sakıncalıdır. TV seyrederken görülen ve çocuğa uygun olmadığı düşünülen bir sahnede birden kalkıp TVyi kapatmak, çocuğun yüzünü kapatmak veya onu bir şekilde oyalamak da çocuğun merakım artırmaktan öteye gitmemektedir.

Amaç

Bu araştırmalım amacı 4-9 yaş arası çocuğu bulunan ailelerin cinsel eğitimde karşılaştıkları zorlukları ve ne tür davranışlar sergilediklerini tespit etmektir. Bu doğrultuda aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır;

1. Anne babalar cinsel'eğitimi gerekli ve önemli buluyorlar mı?
2. Anne babalar cinsel eğitimin yararına inanıyorlar mı?
4. Çocukların sordukları sorulara uygun cevaplar veriliyor mu?
5. Anne babalar en çok hangi cinsel problemlerle karşılaşıyorlar?
6. Anne babaların en çok yardıma ihtiyaç duydukları konular nelerdir?

Önem

Çocuklara cinsel eğitimin verilmesi son derece önemlidir. Yalan yanlış bilgileri değişik kaynaklardan öğrenen çocukların ileriki yaşantılarında büyük cinsel problemlerle karşılaşmaları muhtemeldir. Zamanında ve ihtiyaç doğrultusunda bilgilendirilen çocukların cinsel gelişimleri doğal bir seyir izleyecektir.

Yöntem

Çocukları 4-9 yaş arası olan 150 anne baba ile gerçekleştirilen bu çalışmada betimsel (survey) yöntem kullanılmıştır.

Cinsel kimliğin oluştuğu yaş olarak kabul edilen 4-9 yaş arası çocukların anne babalarından oluşan 150 kişi araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır, örnekleme alman kişiler çocukları anaokuluna ve ilkokula devam eden kişilerdir. Bu kişiler tesadüfi örneklem yöntemiyle seçilmiştir.

Araştırmaya veri toplamak amacıyla araştırmacılar tarafından 17 sorudan oluşan anket formu oluşturulmuş ve bu anket formu anne babalara uygulanmıştır. Elde edilen veriler yüzde (%) formülü ile değerlendirilmiş ve sonuçlar yorumlanmıştır.

Bulgular ve Yorum

Çocukların cinsel eğitiminde ailelerin karşılaştıkları zorlukları tespit etmek amacıyla yapılan bu araştırmalım bulguları aşağıda yer almaktadır.

Araştırmaya katılan anne babaların yaş dağılımları Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1

Anne Babaların Yaş Dağılımları

YAŞ	ANNE		BABA	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
20-30 yaş	35	25.36	3	25
31-40 yaş	89	64.49	8	66.7
41-50 yaş	14	10.14	1	8.3
50 ve yukarı	-	-	-	-
Toplam	138	100	12	100

Tablo 1'de görüldüğü gibi araştırmaya katılan velilerin 138'i anne ve 12'si babadan oluşmaktadır. Anne ve babaların çoğunluğu 31-40 yaş arasında bulunmaktadır. 50 ve yukarı yaşta anne ve baba bulunmamaktadır.

Tablo 2

Anne Babaların Eğitim Durumları

Eğitim Durumu	ANNE		BABA	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
ilkokul	5	3.6	-	-
Ortaokul	25	18.11	2	16.7
Lise	73	52.9	5	41.7
Üniversite/Yük.Ok.	37	26.81	5	41.7
Başka	1	0.72	-	-
Toplam	138	100	12	100

Tablo 2'de görüldüğü gibi araştırmaya katılan velilerden 73 anne (%52.9) lise mezunu, 37 anne de (% 26, 81) üniversite mezunudur. Babalardan 5 kişi lise (%41.66), 5 kişi de üniversite (%41.66) mezunudur. Elde edilen bu veriler anne babaların eğitim düzeylerinin yetersiz olmadığını göstermektedir.

Tablo 3
Anne Babaların Mesleki Durumları

MESLEK	ANNE		BABA	
	f	%	f	%
Ev Hanımı	31	23.36	-	-
Memur	51	36.95	2	16.7
Subay	-	-	1	8.3
Doktor	3	2.17	1	8.3
Mühendis	5	3.6	-	-
Avukat	-2	1.45	1	8.3
öğretmen	23	16.7	3	25
Serbest	18	13.04	3	25
Gazeteci	2	1.45	1	8.3
Sanatçı	3	2.17	-	-
Toplam	138	100	12	100

Tablo 3'de görüldüğü annelerin çoğunluğu memurdur (36.95). Bunu %23.36 oranla ev hanımları izlemektedir. Bu durum annelerin üretici konumunda olduklarını ve dış dünya ile bağlantılı yaşadıklarını göstermektedir. Babaların çoğunluğunu ise öğretmen (%25) ve serbest çalışanlar (%25) oluşturmaktadır.

Tablo 4
Anne Babaların Çocuk Sayıları

Çocuk Sayısı	f	%
1	89	59.3
2	48	32
3	11	7.3
4	2	1.3
5 ve yukarı	-	-
Toplam	150	100

Tablo 4'de görüldüğü anne babaların çoğunluğu (%59.3) tek çocuk sahibidir. Bunu % 32'lik oranla iki çocuklu aileler % 7.3'lük oranla üç çocuklu ve %1.3 gibi düşük bir oranla 4 çocuklu aileler izlemektedir.

Tablo 5

Çocukların Okul Türüne Göre Dağılımları

Okul Türü	f	%
Anaokulu	79	52.7
İlkokul	71	47.3
Toplam	150	100

Tablo 5'de görüldüğü gibi çocukları anaokuluna devam eden 79 veli grubun %52.66'sını, ilkokula devam eden 71 veli grubun %47.33'ünü oluşturmaktadır.

Tablo 6

Anne Babaların Çocuklara Cinsel Eğitim Verilmesinin Gerekliliğine İlişkin Görüşleri

Seçenekler	f	%
Evet	144	96
Hayır	-	-
Zaman Zaman	6	4
Toplam	150	100

Tablo 6'dan elde edilen veriler doğrultusunda; anne babaların büyük çoğunluğu (%96) çocuklara cinsel eğitim verilmesinin gerekli olduğuna inanmaktadırlar. Hayır cevabını veren anne baba bulunmamakla birlikte, zaman zaman verilmesi görüşünü benimseyen 6 anne baba grubun %4'ünü oluşturmaktadır.

Tablo 7

Anne Babaların Cinsel Eğitim Konusunda Bilgilendirilmelerinin Gerekli Olup Olmadığına İlişkin Görüşleri

Seçenekler	f	%
Evet	145	96.7
Hayır	3	2
Zaman Zaman	2	1.3
Toplam	150	100

Tablo 7'de görüldüğü gibi anne babaların cinsel eğitim konusunda bilgilendirilmelerinin gerekli olup olmadığı konusunda; 145 anne baba evet cevabını vererek grubun %96.7'sini oluşturmaktadır. Hayır cevabını verenler grubun %2'sini, zaman zaman cevabını verenler grubun %1.3'ünü oluşturmaktadır. Gide edilen bu veriler anne babaların cinsel eğitim konusunda çoğunluğunun bilgilendirilmeye ihtiyaçları olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 8

Anne Babaların Okullarda Cinsel Eğitim Verilip Verilmemesine İlişkin Görüşleri

Seçenekler	f	%
Evet	89	59.3
Hayır	15	10
Ders Konuları Arasında	46	30.7
Toplam	150	100

Tablo 8'de görüldüğü gibi anne babalar okullarda cinsel eğitim verilmesini onaylarken (%59.3) 15 anne baba onaylamadığını belirterek grubun %10 gibi düşük bir oranını oluşturmaktadır. 46 anne baba ise cinsel eğitimin konular arasında verilmesinin uygun olduğunu belirterek grubun %30.7'sini oluşturmaktadır.

Tablo 9

Anne Babaların Çocuklara Cinsel Eğitim Verilip Verilmemesine İlişkin Görüşleri

Seçenekler	f	%
Evet	147	9
Hayır	1	0.7
Gerekli Olduğunda	2	1.3
Toplam	150	100

Tablo 9'da görüldüğü gibi anne babaların büyük çoğunluğu çocuklarına cinsel eğitim verilmesinin gerekli olduğunu belirterek grubun %98'ini oluşturmaktadır.

Çocukların cinsel gelişimleri ve eğitimleri açısından anne babalara en fazla sordukları sorular Tablo 10'da yer almaktadır.

Tablo 10
Çocukların Anne Babalara En Fazla Sordukları Sorular

Sorular	f	%
Ben nasıl dünyaya geldim?	150	100
Ben neden sünnet oluyorum/olacağım?	45	30
Bebek annenin karnına nasıl girer?	129	86
Neden kızlar/erkekler benden farklı?	146	97.3
Doğduğum yeri görebilir miyim?	150	100
Benim dünyaya gelmemde babamın rolü nedir?	36	24
TV' de gördüğüm (ne erkek ne kadın veya homoseksüel) bu insanlar neden böyle?	23	15.3
Başka	22	14.7

* Birden fazla seçenek kullanılmıştır.

Tablo 10'da görüldüğü gibi tüm anne babaların çocukları "Ben nasıl dünyaya geldim?" ve "Doğduğum yeri görebilir miyim?" sorularını sorarak grubun %100'ünü oluşturmaktadır. Bu soruları; %97.3 oranında "Neden kız ve erkekler farklı?", %86 oranında "Bebek annenin karnına nasıl girer?", %30 oranında "Neden sünnet olacağım/oldum", %24 oranında "Benim dünyaya gelmemde babamın rolü nedir?", %15.3 oranında da TVde izlediği ve cinsel özelliklerini anlayamadığı kişilerle ilgili sorular oluşturmaktadır.

Elde bu veriler göstermektedir ki; her çocuk özellikle nasıl dünyaya geldiğini ve nereden dünyaya geldiğini, ayrıca kız ve erkek arasındaki farklılığın nereden kaynaklandığını sormaktadır.

Tablo 11
Anne Babalara Göre Çocuklarda En Fazla Görülen Cinsel Davranışlar

Seçenekler	f	%
Mastürbasyon	131	87.3
Anne babayı gizlice gözleme	34	22.7
Çıplak dolaşma	98	65.3
Arkadaşlarıyla cinsel organlarını karşılaştırma	54	36
Okullarda kız çocukların eteklerini açma	12	8
Küfürlü konuşma	75	50
Anne baba ile sürekli birlikte yatma isteği	121	80.7
Anneyi/ ' abayı birbirinden kıskanma	63	42

* Birden fazla seçenek kullanılmıştır.

Tablo 11'de görüldüğü, çocukların çoğunluğunda sırasıyla; mastürbasyon (%87.3), anne baba ile birlikte yatma isteği (%80.7), çıplak dolaşma (%65.3), küfürlü konuşma (%50), anne babayı birbirinden kıskanma (%42), arkadaşlarıyla odaya kapanma (%36), anne babayı gizlice gözleme (%22.7), ve okulda kızların eteklerini açma (%8) oranında görülmektedir.

Bu tür davranışlar her ne kadar anne babayı sıkıntıya ve paniğe düşürse de, cinsel gelişimin ayrılmaz birer parçalarıdır, önemli olan bu davranışların yerini diğer sağlıklı davranışlarla değiştirmelerinde anne babaların yardımcı olmaları ve bilinçli davranabilmeleridir.

Tablo 12

Anne Babaların Çocuklarını Mastürbasyon Yaparken Gördüklerinde Takındıkları Tavrı İle İlgili Görüşleri

Seçenekler	f	%
Hemen kızıp, bağıriyorum	76	50.7
Görmemezlikten gelip odayı terk ediyorum	35	23.3
Ne yapacağımı bilmiyorum	126	84
Babaya şikayet edip kızmasını istiyorum	23	15.3
Ellerine vurup bir daha yapmamasını söylüyorum	14	9.3
Ceza veriyorum	37	24.7
Onunla konuşuyorum	19	12.7

* Birden fazla seçenek kullanılmıştır.

Tablo 12'de görüldüğü anne babaların büyük çoğunluğu, bugün cinsel gelişim sırasında son derece doğal karşılanan mastürbasyon konusunda hiç de bilgili ve bilinçli davranmamaktadırlar. Bu tür davranışları pekiştirici ve artırıcı bazı ceza ve vazgeçirme yöntemlerini denemektedirler. Yine anne babaların çoğunluğu bu konuda ne yapacaklarını bilmediklerini belirtmektedirler. Bu durum cinsel eğitim konusunda anne babaların bilgilendirilmelerinde çok fazla ihtiyaç olduğunu göstermektedir.

Tablo 13

Anne Babaların, Çocukların Odalarına Yatmalarının Uygun Olup Olmadığına İlişkin Görüşleri

Seçenekler	f	%
Çocuklar anne babanın yatak odasında kesinlikle kalmamalıdır	123	82
Çocuklar anne babanın yatak odasında kalmasında sakınca yoktur	2	1.3
Çocuklar anne babanın yatak odasında zaman zaman kalmamalıdır	25	16.7
Toplam	150	100

Tablo 13'de görüldüğü gibi anne babaların büyük çoğunluğu (%82) çocukların yatak odalarında kesinlikle yatmamaları gerektiğini belirtmektedirler. Bunu %25 oranında zaman zaman yatmalıdır, %1.3 oranında ise her hangi bir sakınca yoktur diyenler oluşturmaktadır.

Elde edilen bu sonuç anne babaların çocukların anne babanın yatak odasında yatmalarının doğru olmadığı konusunda bilinçli olduklarını göstermektedir.

Tablo 14

Anne Babaların, Çocukların Odalarında Yatıp Yatmadıklarına İlişkin Görüşleri

Seçenekler	f	%
Evet, Yatıyor	35	23.3
Hayır, yatmıyor	19	12.7
Zaman Zaman yatıyor	96	64
Toplam	150	100

Tablo 14'de görüldüğü gibi, anne babaların yatak odalarında yatan çocukların oranı %23.3, yatmayan çocukların oranı %12.7, zaman zaman yatan çocukların oranı %64'tür. Elde edilen bu sonuçlar Tablo 13'de elde edilen verilerle çelişki yaratmaktadır. Tablo 13'de çocukların anne babaları ile yatmalarına karşı çıkmalarına rağmen, uygulamada bunu çok fazla önleyemedikleri görülmektedir. Bu durum, anne babaların bu konuyu çocukları ile nasıl çözümleneceklerini ve çocuklarını kendi odalarında yatmalarına nasıl alıştıracaklarını bilmemelerinden kaynaklanmaktadır. Tablo 15'de yer alan veriler bu görüşü desteklemektedir.

Tablo 15

Anne Babaların, Çocuklarının Odalarında Yatmak İstedğinde Genellikle Yaptıklarına İlişkin Görüşleri

Seçenekler	f	%
Kesinlikle kendi odasında yatmasını söylüyorum	14	9.3
Kalkıp odasına götürüyorum	30	20
Çok ısrar ederse yatmasına izin veriyorum	86	57.3
Babayı/anneyi başka bir yatağa gönderip çocuğumla uyuyorum	9	6
Kızarak doğru odasına gitmesini söylüyorum	29	19.3
Bir daha böyle bir istekle gelmemesini söylüyorum	35	23.3

*Birden fazla seçenek kullanılmıştır.

Tablo 15'de görüldüğü gibi, anne babaların çoğunluğu %57.3'ü çocukların eğer ısrar ederse (yani çocukları ile başa çıkamadıklarında) yatak odalarında yatmalarına izin verdiklerini belirtmişlerdir. Kesinlikle kendi odalarında yatmasını belirten anne babaların oranı sadece %9.3 ve kalkıp odasına götüren anne babaların oranı da %20'dir. Elde edilen bu veriler daha önce de bahsedildiği gibi çocukların bu istekleri konusunda anne babaların son derece yetersiz kaldığı görülmektedir. Bildikleri ile yaptıkları çelişkili durumdadır.

Tablo 16
Anne Babaların, Çocuklarının Sorduğu Cinsel Sorulara Cevap Verip
Vermediklerine ilişkin Görüşleri

Seçenekler	f	%
Her soruya cevap veriyorum	5	3.3
Sorularına Cevap Veremiyorum	75	50
Bazı Sorularını Cevaplandırabiliyorum	88	58.7
Böyle şeyler çocuklara anlatılmaz, zamanı gelince kendisi öğrenir	3	2
Yeterince bilmediğim veya çocuğa net bir şekilde aktaramayacağım konularda yanlış bir şey söylememek için cevap vermiyorum	74	49.3
Benim Çocuğum Böyle Sorular Sormadı	9	6

*Birden fazla seçenek kullanılmıştır.

Tablo 16'da görüldüğü gibi anne babalar çocukların cinsel sorularına cevap vermede zorlanmaktadırlar. Çocukların her sorduğu soruya cevap veren anne baba oranı %3.3'tür. Bazı soruları cevaplandırdığını söyleyenlerin oranı %58.7, cevap veremiyorum cevabını verenlerin oranı %50, yeterince bilmediğim için yanlış bilgi verme yerine bilgi vermiyorum cevabını verenlerin oranı ise %49.3'dür. Elde edilen bu veriler anne babaların bu konuda yetersiz kaldıklarını göstermektedir.

Tablo 17
Anne Babaların, Çocukları Soru Sorduğunda Genellikle Ne Gibi Duygular Yaşadıkları
Konusunda Görüşleri

Seçenekler	f	%
Tedirgin oluyorum	64	42.7
Telaşlanıyorum	44	29.3
Heyecanlanıyorum	31	20.7
Konuyu Değiştiriyorum	45	30
Duymazlıktan Geliyorum	12	8
Sıkılıyorum	32	21.3
Üstü kapalı geçiştiriyorum	11	7.3
Bir daha böyle şeyler sormamasını söylüyorum	1	0.7
Doğal karşılıyorum, tıpkı diğer sorularına verdiğim gibi rahatlıkla cevap veriyorum	3	2
Başka	3	2

*Birden fazla seçenek kullanılmıştır.

Tablo 17'de görüldüğü gibi çocukları soru sorduğunda bunu doğal karşılayıp rahatlıkla cevap veren anne babaların oranı sadece %2'dir. Tedirgin olanların oranı %42.7, telaşlananların oranı %29.3, heyecanlananların oranı %20.7, sıkılanların oranı %21.3, konuyu değiştirenlerin oranı %30'dur. Elde edilen bu veriler anne babaların çoğunluğunun bu konularda yeterli bilgili olmadıklarını ve çocukları ile nasıl iletişime geçeceklerini bilmediklerini göstermektedir.

SONUÇ

Anne babalar çocuklarına cinsel eğitim vermenin çok gerekli olduğuna inanmakta ancak uygulamada bu tür bilgileri vermede zorlanmaktadır. Cinsel eğitimin nasıl verileceği konusunda yeterince bilgi sahibi değildirler. Çocukların sorduğu sorular karşısında heyecanlanmakta, tedirgin olmakta, soruları geçiştirmekte ve hatta duymazlıktan gelmektedirler. Anne babaların çocuklarına kaçamak bilgiler verdikleri görülmektedir. Bu durumda sorularına cevap bulmada zorlanan çocuk, başka kaynaklardan cevap arama yolunu tercih etmektedir.

Çoğu kez cinsel gelişim açısından normal olarak kabul edilen bazı davranışlar, bilinçsiz anne babalar tarafından suç ve problem olarak algılanmaktadır. Bu nedenle önce anne babaların cinsel eğitim konusunda bilgilendirilmeleri ve çocuklarının cinsel gelişimlerine katkıda bulunmak için ne yapmaları gerektiği konusunda bilinçlendirilmeleri gerekir.

KAYNAKLAR

- Akkent, C. **Çocuğa Seks Hakkında Nasıl Bilgi Verilmelidir?**. Türkiye Aile Planlaması Derneği, Halk Eğitim Neşriyatı No:4, istanbul: 1975.
- Berge, A. **Çocuğun Cinsel Eğitimi**. (Çeviren: Nazife Müren), Remzi Kitabevi, Yükselen mat. istanbul, 1969.
- Damon, W. **The Social World ,of the Child**, San Francisco: Josey-Bass, 1977.
- Eisenberg, N, & Murray, E & Hite, T. "Children Reasoning Regarding Sex-Typed Toy Choice", **Child Development**, V:53, 1982.
- Kentler, H. **Anne Babalar Cinsel Eğitimi Öğreniyorlar**. AFA yay. İstanbul, 1988.
- özgü, H. **Çocuğunuzu Tanıyor musunuz?**. Gül Mat. İstanbul, 1980.
- Yörükoğlu, A. **Çocuk Ruh Sağlığı**. Türkiye İş Bankası Yay. Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1983.